

En månad på anstalt

Nu införs värnplikten igen, med mönstringar redan nästa år. Men det blir en sorts värnplikten light. Då var det tuffare tag på min tid.

Text: Kjell Wigers | Bild: Gunnar Nordin | [Prenumerera](#) | Artikel i SocialPolitik nr 4 2016

Jag hade som dom allra flesta gjort lumpen och inställde mig efter några år till repmånad som det hette då. Man skulle först göra sin värnplikt, ett knappt år, och sedan friska upp sina kunskaper några gånger till.

Men jag förklarade för den mottagande kaptenen i reserven på signalregementet i Uppsala att jag inte var så intresserad av vidare samarbete.

Jag var inte vapenvägrare för jag godkände att rätt personer använde rätt typ av våld vid rätt tillfälle. Så jag vägrade alltså värnplikt, men absolut inte vapen för jag stödde frihetsrörelser som använde sig av det berättigade våldet. Vilka organisationer och vilket våld som var berättigat bestämdes av den politiska organisation som jag då sympatiserade med. Vapen, men i rätta händer, var min paroll. Kaptenen blev förvirrad. Det var första gången för honom.

En gång i tiden hade den som vägrat militärtjänst fått övernatta på regementet. Sova på saken för säkerhets skull. En tillfällig sinnesförvirring, möjligen orsakad av alkohol, kunde ha orsakat beslutet att vägra. Men oftast var det Jesus som var inblandad och då hjälpte inte en övernattnings.

Den här gången var det ett enklare förfarande. Kaptenen i reserven återkom med en pärm med instruktioner. Han följde texten i pärmen med ett finger, slängde en blick på mig och beordrade mig att uthämta mig tillkommande materiel i tygförrådet och sade sedan att jag skulle säga att jag vägrade. Allt enligt de papper han hade i pärmen. Han skulle beordra, jag skulle vägra.

Han viftade med ett pekfinger prövande över ett papper i pärmen och sedan räckte han en häftapparat mot mig och sa att jag skulle ta emot den samtidigt som han instruerade mig med hjälp av den uppslagna pärmen. Jag skulle säga att jag vägrade lyda order och att jag vägrade ta emot häftapparaten.

Häftapparaten var att betrakta som ett vapen, menade han.

Tre gånger vägrade jag att ta emot vapnet, alltså häftapparaten. Sedan gjorde kaptenen i reserven en obestämd rörelse ner mot Uppsala Central och sade att jag kunde återgå till hemmet.

Ett halvår senare höll jag en flammande appell inför en halvsovande Stockholms tingsrätt. Där gick jag till botten med systemet. Hur den borgerliga svenska staten och dess förlängda arm, militärmakten, gick imperialismens ärenden. Jag tyckte att en av nämndemännen nickade eftersinnande när jag med kraft underströk just imperialismen och fick ny kraft i argumentationen.

Men rätten lät sig inte bevekas. Jag hamnade på fästning. I det här fallet en modernare inrättning vid Mälaren med skogsvård som huvudinriktning.

Det fanns mycket att göra i de sörmländska skogarna efter den stora höststormen 1969. Efter en kortare introduktion på vägen ut till skogsskiftet från fångvårdskolonin med namnet Djupvik släpptes jag för första gången lös med motorsåg i en skog som såg ut som plockepinn. Vi högg massabit och hade ett visst prestationskrav annars hotade knalltransport till sluten anstalt, på den tiden Långholmen.

Det kunde köra ihop sig eftersom vi hade över en timmes transport till avverkningsplatsen och skogen var tung att arbeta i med träd som låg huller om buller. Dessutom var vi inte skogsarbetare. Det hände att någon fick hjälp att uppfylla kravet av skogspliten som var en snäll man. Han var från Bångbro ursprungligen, och hade spelat fotboll när han var yngre.

Vi åkte i kriminalvårdens Volkswagenbussar. En av kamraterna,

elitseriedomare i en bollsport, låg alltid på golvet under transporten. Han var känd i trakten och han ville inte att någon skulle se honom. Han var dessutom på semester.

Elitseriedomaren var ett av flera rattfyllon. Den kategorin skröt inte direkt över sin brottslighet. Jag tror att den som kört längst bara hade försökt vända bilen på gatan. Att ha kört rattfull var inget att bravera med.

Tjyvarna däremot briljerade med sina stötar. Dom hade lagt vantarna på stora pengar och det enklaste kioskinbrott verkade ha inbringat tiotusentals kronor. Historierna och dessängerna blev allt livligare och bytet blev allt större.

Vi som vägrat ställa oss i kapitalismens och imperialismens led var förutom jag själv och andra enklare medborgare också några på den tiden halvkända personer som Stefan Ringbom och Hawky Franzén, och så Svenstedt på Svenska Dagbladet, alltså inte det vanliga klientelet. Det verkade störa vissa i personalen. En av dem var pliten i min korridor. Eller vårdare, som han egentligen skulle kallas. Även om vården var mest inriktad på städning.

När jag kom hem från skogsarbetet låg det alltid en liten lapp på det väggfasta bordet med perstorpsplatta. En tillrättavisning från den vårdansvarige. Han hade av någon anledning fått ett horn i sidan till mig.

Den lilla lappen var utriven från något som på den tiden hette Sveablock. Små långsmala perforerade bitar, fyra stycken under varandra.

"Rummet är orent", "Hela rummet är snuskigt", "Den intagne ansvarar för städningen", "Städredskapen skall användas varje dag".

Jag hade en anslagstavla där jag satt upp en bild på Mao-Tse-Tung och Den Långa Marschen. Bilden var nertagen en dag. "Endast vackra motiv tillåts" hade min vårdare skrivit på den lilla lappen. Som vackert motiv räknades bilder på damer som inte hade så mycket kläder på sig. Det kunde jag notera, men jag gav mig inte in i någon diskussion om olika bilders

skönhetsvärde med min vårdare.

När jag åkte ut till skogen den sista dagen hade jag kvällen innan tagit hjälp av några kamrater och städat varje millimeter. Rummet var oklanderligt.

När jag återvände från skogen den sista dagen såg jag på långt håll den lilla lappen där på bordet. Omöjligt, tänkte jag. Det kunde inte finnas något att anmärka på. Men det fanns det.

"Sopborsten ej ordentligt rengjord!"

Det har jag burit med mig genom livet. Städredskapen ska också vara snygga och prydliga. Ett resultat av den vård jag en gång fick del av.

Sedan ändrade sig den politiska organisation jag sympatiserade med och ansåg att Den Rådande Ordningen inte skulle vältas överända med värnpliktsvägran. Den skulle infiltreras på militära förband och regementen och förmås till besinning och förändring med hjälp av män som jag själv och andra som hade Den Rätta Inställningen.

Så nästa gång jag fick en kallelse till repmånad inställde jag mig glatt och en annan kapten i reserven välkomnade mig. Nu skulle jag infiltrera!

Inga frågor ställdes. Försvaret tog emot mig med öppna armar. Jag blev lite besviken på SÄPO.

Kjell Wigers

Kjell Wigers är, förutom före detta värnpliktsvägrare, också före detta SVT-reporter. Efter pensioneringen har han skrivit böcker om kyrkogårdar, ortnamn och brunnslock och en självbiografi om när han tvingades lämna Chile vid militärkuppen 1973. Hans upplevelser i Chile kan du läsa om i SocialPolitik nr 2/2016.

Arkivbilden är hämtad från Armémuseums projekt Lumpenminnen: www.armemuseum.se/om-armemuseum/ovrigt/forskningsprojekt-om-lumpen/